

Новий етап розвитку співробітництва між країнами-учасницями СНД та європейськими організаціями зі стандартизації

У статті висвітлено основні положення меморандуму про взаєморозуміння у сфері стандартизації між європейськими організаціями зі стандартизації та Міждержавною радою зі стандартизації, метрології та сертифікації (МДР) (Euro-Asian Council for Standardization, Metrology and Certification, EASC) та сучасний стан співробітництва національних органів стандартизації країн-учасниць Співдружності Незалежних Держав (СНД) із Європейським комітетом стандартизації (European Committee for Standardization, CEN) та Європейським комітетом зі стандартизації в галузі електротехніки (European Committee for Electrotechnical Standardization, CENELEC).

ВСТУП

Сьогодні в багатьох країнах-учасницях СНД актуальними є питання модернізації економіки та створення нових спільних ринків. Рішення поставлених завдань неможливе без реформування системи технічного регулювання й врахування при цьому передового досвіду, зокрема, європейських країн.

Будь-які інтеграційні процеси неможливі без розвитку регіональної стандартизації. Розроблення та упровадження якісних і сучасних регіональних стандартів впливає на формування внутрішнього ринку регіонів, оскільки застосування єдиних стандартів не потребує додаткових процедур випробувань чи сертифікації залежно від країни продажу продукції, сприяє забезпеченню використання продукції та послуг, технологічному та інноваційному розвитку промисловості.

Співробітництво між національними органами стандартизації (НОС) країн-учасниць СНД та європейськими організаціями зі стандартизації (European Standards Organizations, ESOs) сприяє розробленню стандартів з урахуванням новітніх наукових й технічних досягнень, застосування яких сприятиме ефективному рішенню багатьох складних економічних і соціальних завдань.

У даній статті висвітлено корисність, важливість, а також напрямки й перспек-

тиви розвитку різних форм співробітництва між НОС країн-учасниць СНД та європейськими організаціями зі стандартизації.

Меморандум про взаєморозуміння між європейськими організаціями зі стандартизації та МДР

24 травня 2012 року після ретельної та тривалої підготовки три європейські організації зі стандартизації, а саме CEN, CENELEC та Європейський інститут телекомунікаційних стандартів (European Telecommunications Standards Institute, ETSI) підписали Меморандум про взаєморозуміння у сфері стандартизації з МДР (далі — Меморандум) [1].

Текст Меморандуму, підготовлений двома мовами (англійською та російською), підписано керівниками ESOs: Президентом CEN Фрідріхом Смаквіллом, Президентом CENELEC Девідом Доссетом, Президентом ETSI Діркком Уейлером та головою МДР Рискелди Сатбаєвим. Урочисте завершення підписання Меморандуму було проведено в Алма-Аті під час 41-го засідання МДР, на якому були присутні особисто пан Сатбаєв і представник департаменту зовнішніх зв'язків EOSs Франсіско Вердера [2].

Оскільки цьогоорічне засідання МДР було присвячено 20-річному ювілею проведення узгодженої політики у сфері

стандартизації, сертифікації й метрології країн-членів, підписання Меморандуму проходило в особливо урочистих умовах й привернуло увагу багатьох зацікавлених сторін. У заході, приймаючою стороною якого був Комітет технічного регулювання і метрології Міністерства індустрії та нових технологій Республіки Казахстан, було запрошено взяти участь представників міжнародних, регіональних, національних організацій зі стандартизації та бізнес-середовища. У засіданні в статусі спостерігачів взяли участь представники CEN і CENELEC, Міжнародної організації зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO), Міжнародної електротехнічної комісії (International Electrotechnical Commission, IEC), CEN, CENELEC, Євразійської економічної комісії (ЄЕК), виконавчого комітету МДР, а також НОС Австрії, Великої Британії, Іспанії, Німеччини, Польщі, Словенії, Франції [3].

Меморандум про взаєморозуміння (Memorandum of Understanding, MoU) є інструментом, призначеним для реалізації співробітництва ESOs на офіційному рівні з визнаними регіональними об'єднаннями НОС країн усього світу. На сьогодні на основі меморандумів про взаєморозуміння CEN, CENELEC і ETSI успішно співпрацюють з регіональними організаціями зі стандартизації багатьох регіонів, зокрема, Панамериканською комісією зі стандартів (Pan American Standards Commission, COPANT), Асоціацією стандартизації країн MERCOSUR (MERCOSUR Association for Standardization, AMN), Організацією Стандартизації Ради кооперації Арабських держав затоки (GSO).

CEN, CENELEC і ETSI — європейські організації зі стандартизації, метою діяльності яких є посилення інновацій та конкурентоспроможності через розроблення добровільних стандартів, усунення технічних бар'єрів у торгівлі та сприяння підвищенню добробуту європейських громадян. CEN, CENELEC і ETSI на основі мандатів Європейської Комісії офіційно уповноважені розробляти добровільні та узгоджені (гармонізовані) стандарти до європейських директив, зокрема директив Нового підходу. МДР — регіональна організація зі стандартизації, що об'єднує національні органи стандартизації 12 країн СНД і в рамках своїх повноважень розробляє, публікує та розповсюджує регіональні стандарти. Обидві сторони визнають міжнародне значення стандартизації, важливість її ролі для усунення технічних бар'єрів у торгівлі, необхідність тісної співпраці у різних напрямках з метою усунення дублювання робіт з розроблення стандартів та оптимізації відповідних витрат.

До цього часу співробітництво між МДР та CEN і CENELEC здійснювалось на підставі Угоди про співробітництво між МДР та CEN, яку було укладено у 1999 році, та меморандуму про взаєморозуміння

між МДР та CENELEC, який було укладено у 2009 році [1].

Останнім часом CEN і CENELEC постійно вживають заходів щодо гармонізації політики стосовно співпраці з країнами-сусідами Європейського Союзу (ЄС) та іншими країнами світу; також ETSI виявив зацікавленість у розвитку співробітництва з країнами МДР в галузі телекомунікацій, тому стало актуальним питання перегляду договірної бази щодо співробітництва між зазначеними організаціями. Оскільки і європейські організації зі стандартизації, і МДР виявили прагнення до поглиблення співробітництва у сфері стандартизації задля забезпечення сумісності й гармонізації результатів своєї діяльності з метою досягнення взаємних переваг, було вирішено доцільним укласти відповідний меморандум.

Основні цілі та методи реалізації нового етапу співробітництва МДР і європейських організацій зі стандартизації

Цілі співробітництва між європейськими організаціями зі стандартизації та МДР [1]:

- усунення технічних бар'єрів у торгівлі й поліпшення технічної взаємодії;
- розширення та укріплення співробітництва у сфері стандартизації між CEN-CENELEC-ETSI-EASC;
- сприяння поліпшенню взаєморозуміння щодо ролі кожної з організацій у відповідних регіонах;
- поширення інформації щодо діяльності з розроблення стандартів кожної з організацій;
- формування узгодженого підходу до процесів стандартизації в галузях, які належать до спільних інтересів організацій;
- реалізація й популяризація регіональної стандартизації;
- сприяння поширенню використання міжнародних та європейських регламентів і стандартів;
- усунення дублювання робіт зі стандартизації.

Меморандумом передбачено використання різних методів досягнення зазначених цілей. Так, задля забезпечення реалізації меморандуму обидві сторони зобов'язалися призначити контактних осіб, відповідальних за постійне підтримання необхідних контактів. Сторони погодилися здійснювати обмін планами й програмами робіт, а також, за необхідності, засновувати спільні робочі органи у сферах, які представляють спільний інтерес.

З метою досягнення визначених цілей співробітництва та з урахуванням процесів, які відбуваються у сфері технічного регулювання й стандартизації, сторони домовилися співпрацювати на технічному рівні, у тому числі в рамках пілотних проєктів у галузях, визначених в окремому додатку до Меморандуму. Так, у згаданому додатку, який згідно з домовленостями може переглядатися ▶

й доповнюватися, пріоритетними напрямками технічного співробітництва між ESOs та МДР визначено широкий спектр секторів промисловості [1]: медичне обладнання; мережеві технології (розумні енергомережі, інтелектуальні вимірювання, мережі наступних поколінь); нафтопродукти; матеріали (сталь, пластмаси, текстиль, лаки та фарби тощо); будівництво й будівельні матеріали; залізничний транспорт; електричні установки; енергоефективність; машинобудування; низьконапружене електрообладнання, включаючи побутову техніку; труби та арматура з пластмас; електричні кабелі; інформаційні технології, включаючи пов'язані з транспортом, енергорозповсюдженням і комунікаціями; обладнання електрозв'язку; процеси автоматизації у будівництві (будівельні та побутові електронні системи, електричні установки, технічні засоби безпеки; системи тривожної сигналізації тощо); системи освітлення, включаючи світлодіоди; електромагнітна суцільність; логістика; харчові продукти; іграшки.

Тобто, визначені напрями співробітництва між ESOs і МДР охоплюють галузі діяльності усіх трьох європейських організацій та більшість номенклатури продукції, що належить до дії європейських директив Нового підходу.

Одним з шляхів реалізації Меморандуму є проведення регулярних зустрічей з метою обміну думками й координації позицій щодо питань, які представляють взаємний інтерес сторін. Для забезпечення обміну думками європейські організації зі стандартизації погодилися запрошувати представників МДР до участі у засіданнях генеральних асамблей (General Assembly, AG) організацій та інших подібних заходах у статусі спостерігачів. З цією ж метою МДР запрошуватиме представників CEN, CENELEC, ETSI до участі у своїх засіданнях. Традицію взаємної участі у щорічних засіданнях вже закладено, адже останніми роками представник керівного центру CEN/CENELEC брав участь у засіданнях МДР.

Ще одним методом реалізації Меморандуму є обмін досвідом між представниками організацій й проведення взаємного навчання спеціалістів європейських організацій зі стандартизації та країн-членів МДР, а також постійного робочого органу МДР — Бюро зі стандартів.

У рамках меморандуму досягнуто домовленості здійснювати обмін інформацією через:

- надання установчих документів (внутрішні правила, директиви, настанови, звіти тощо);
- обмін технічною документацією й встановлення необхідних контактів між технічними органами з метою налагодження узгодженої роботи з розроблення проектів стандартів;
- розміщення необхідної інформації на сайтах усіх організацій.

Відповідно до Меморандуму CEN і CENELEC надають МДР і/або його країнам-членам право перекладати, застосовувати й розповсюджувати європейські стандарти та інші технічні документи й публікації, за умови дотримання вимог CEN/CENELEC [4]. Права щодо перекладу й розповсюдження стандартів і публікацій ETSI не регулюються положеннями Меморандуму.

Огляд стану двостороннього співробітництва між окремими країнами-учасницями СНД та CEN і CENELEC

MoU не є єдиною можливою формою співпраці CEN і CENELEC з державами-учасницями СНД. CEN і CENELEC завжди відкриті для співробітництва з НОС країн усього світу й визнають, що така співпраця з іншими країнами може реалізовуватись через різні форми залежно від їх зв'язків з ЄС, бажання брати участь у технічній діяльності й зацікавленості у застосуванні процесів та результатів європейської стандартизації. Крім MoU, який призначено для реалізації співробітництва з регіональними об'єднаннями третіх країн, CEN і CENELEC пропонують ще три різних форми двостороннього співробітництва з НОС інших країн:

- афіліація (приєднання),
- партнерство щодо стандартизації,
- укладання двосторонніх угод.

З метою визначення спільних правил співробітництва, прав та обов'язків сторін на заміну застарілих документів CEN і CENELEC, які регулювали співробітництво з афілійованими членами та партнерськими органами зі стандартизації, було прийнято нові CEN/CENELEC документи, а саме настанови Guide 12 [5] і Guide 13 [6].

Можливість приєднання до діяльності організації **у статусі афілійованого члена** передбачено для НОС країн-сусідів ЄС, які мають зв'язки з ЄС або Європейською зоною вільної торгівлі (European free trade association, EFTA) стосовно науково-технічних, політичних та соціальних вимог, а також які є членами ISO або IEC.

На сьогодні 6 із 12 держав-членів МДР є афілійованими членами CEN (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова, Україна) і 3 країни є афілійованими членами CENELEC (Білорусь, Грузія, Україна) (таблиця).

Обов'язковою умовою для приєднання CEN і/або CENELEC є підписання угод між НОС і CEN і/або CENELEC щодо вимог, яких має дотримувати афілійований член під час упровадження європейських стандартів та щодо використання європейських публікацій [5].

Основні права афілійованих членів [5]:

- національні технічні комітети стандартизації мають право брати участь у роботі технічних органів CEN і/або CENELEC у статусі спостерігачів;

- упроваджувати європейські стандарти (European standards, EN) як національні на своїй національній мові або на одній з офіційних мов CEN і CENELEC (англійська, німецька, французька), при цьому інформувати центр управління CEN/CENELEC стосовно прийняття європейських документів як національних та відмінити відповідні суперечливі національні стандарти;

- представники афілійованих членів мають право брати участь у засіданнях генеральних асамблей CEN і CENELEC та інших органів відкритого типу без права голосу;

- НОС мають право продавати європейські стандарти й проекти стандартів згідно з вимогами CEN/CENELEC Guide 10 [4], а також отримувати й продавати інші публікації CEN і CENELEC (настанови, звіти, внутрішні правила тощо).

Основні обов'язки афілійованих членів [5]:

- дотримувати правил, встановлених статутом CEN і/або CENELEC, внутрішніми правилами та іншими відповідними документами;

- упроваджувати європейські стандарти, розроблені технічними органами, у яких вони беруть участь як спостерігачі, як національні стандарти та відмінити відповідні суперечливі національні стандарти;

- інформувати центр управління CEN/CENELEC стосовно прийняття європейських стандартів як національних;

- суворо дотримувати вимог CEN/CENELEC Guide 10 [4];

- поважати й дотримувати угод, укладених між CEN та ISO і/або між CENELEC і IEC;

- сповіщати центр управління CEN/CENELEC про усі нові проекти стандартів, як вимагає Директива 98/34/ЕС [7].

До обов'язків афілійованих членів належить також виконання фінансових зобов'язань, а саме своєчасна сплата щорічних членських внесків, сума яких є результатом помноження базової суми, що визначається АГ, на коригувальний коефіцієнт, залежний від обсягу національного валового продукту країни — афілійованого члена.

Таким чином, афілійоване членство національних органів зі стандартизації країн-учасниць СНД у CEN і CENELEC надає можливість постійно отримувати інформацію щодо процесів європейської стандартизації, а національні технічні комітети стандартизації можуть використовувати європейські стандарти та проекти стандартів у своїй роботі з розроблення відповідних національних стандартів, у тому числі під час розроблення гармонізованих стандартів, застосування яких може сприйматись як доказ відповідності вимогам Технічних регламентів, розроблених на основі європейських директив Нового підходу.

Для країн, які з політичних або географічних причин не мають перспективи приєднатись у статусі афілійованого члена до CEN і/або CENELEC, але зацікавлені у співробітництві з європейськими організаціями зі стандартизації, пропонується отримати **статус партнерського органу зі стандартизації (Partner Standardization Body, PSB)**.

З 01.07.2012 статусу партнерського органу стандартизації набула Киргизька Республіка. Рішення прийнято на 38-й Генеральній асамблеї CEN, яка відбулась у Болгарії у червні 2012 року [8]. Крім Киргизької Республіки партнерськими органами стандартизації CEN є Австралія та Монголія.

Укладання двосторонньої угоди про співробітництво пропонується будь-якому НОС, що не бажає стати афілійованим або партнерським членом, але

Членство країн-учасників СНД у CEN і CENELEC

Назва країни	Статус членства у CEN	Статус членства у CENELEC
Азербайджанська Республіка	Афілійований член	—
Республіка Білорусь	Афілійований член	Афілійований член
Республіка Вірменія	Афілійований член	—
Грузія	Афілійований член	Афілійований член
Республіка Казахстан	—	—
Киргизька Республіка	Партнерський орган стандартизації	—
Республіка Молдова	Афілійований член	—
Російська Федерація	Планується підписання двосторонньої угоди про співробітництво	
Республіка Таджикистан	—	—
Туркменістан	—	—
Україна	Афілійований член	Афілійований член
Республіка Узбекистан	—	—

зацікавлений у розвитку офіційних відносин з CEN і/або CENELEC. Ця модель співробітництва передбачає обмін інформацією, досвідом та знаннями, а також співпрацю з технічної роботи.

На основі **двосторонньої угоди CEN і CENELEC** мають наміри співпрацювати з Російською Федерацією. Наразі вживаються заходи щодо укладання угоди про співробітництво між CEN, CENELEC і Росстандартом. Проект документу підготовлено європейською стороною та направлено на узгодження другої сторони [9].

У 2011 році відбулись дві зустрічі (у червні — в Брюсселі, у грудні — у Москві) представників Росстандарту та CEN і CENELEC, на яких європейську делегацію було поінформовано стосовно реформи системи технічного регулювання у Росії, що триває. Обговорення проекту угоди відбувається в рамках підготовки проекту Нової базової угоди Росія — ЄС, у частині технічного регулювання.

Важливим моментом під час переговорів щодо укладання угоди стало питання приєднання Росії до Митного Союзу з Республікою Білорусь і Казахстаном. Оскільки країни-члени МДР, зокрема країни, які входять до Митного Союзу, визнають важливість гармонізації законодавства у сфері технічного регулювання до вимог законодавства ЄС, співпра-

ця з CEN і CENELEC є дуже актуальною й перспективною.

ВИСНОВКИ

Усі форми двостороннього й регіонального співробітництва між країнами-учасницями СНД та європейськими організаціями зі стандартизації є взаємовигідними, перспективними та сприяють ефективнішому впровадженню НОС міжнародних стандартів і розробленню нових узгоджених стандартів, оптимізації витрат завдяки гармонізації програм, правил та процедур робіт зі стандартизації, а також усуненню технічних бар'єрів у торгівлі.

Підписаний CEN-CENELEC-ETSI-EASC Меморандум став ще одним послідовним кроком, спрямованим на розширення та поглиблення співпраці між CEN, CENELEC, ETSI та державами СНД у сфері стандартизації та сприяє розвитку взаєморозуміння та обміну інформацією, надає нові можливості щодо усунення дублювання робіт і оптимізації зусиль з упровадження міжнародних стандартів на регіональному та національному рівнях, з розроблення нових прогресивних регіональних стандартів. Меморандум заклад підвалини для більш близького співробітництва у різних аспектах стандартизації, що сприятиме покращенню торгівлі товарами та послугами між європейськими країнами та країнами-учасницями СНД.

ЛІТЕРАТУРА

1. Memorandum of understanding in the field of standardization between CEN, CENELEC, ETSI and EASC (Меморандум о взаимопонимании в области стандартизации между CEN, CENELEC, ETSI и EASC). — Режим доступу: <http://www.easc.org.by>
2. Cooperation between standards organisations of Europe and CIS / CEN/CENELEC/ETSI Press Release, Brussel, 25 May 2012 (Співробітництво між організаціями зі стандартизації Європи та МДР, CEN/CENELEC/ETSI Прес-реліз, 25.05.2012). — Режим доступу: <http://www.cencenelec.eu>
3. Протокол № 41-2012 41-го юбилейного засідання МГС. — Режим доступу: <http://www.easc.org.by>
4. CEN/CENELEC Guide 10. Guidelines for the distribution and sales of CEN-CENELEC publications (Настанова CEN/CENELEC 10. Настанови щодо розповсюдження та продажу публікацій CEN/CENELEC). — Режим доступу: <http://www.cencenelec.eu>
5. CEN/CENELEC Guide 12. The concept of Affiliation with CEN and CENELEC (Настанова CEN/CENELEC 12. Концепція афіліювання до CEN і CENELEC). — Режим доступу: <http://www.cencenelec.eu>
6. CEN/CENELEC Guide 13. The concept of Partner Standardization Body with CEN and CENELEC (Настанова CEN/CENELEC 13. Концепція партнерського органу стандартизації CEN і CENELEC). — Режим доступу: <http://www.cencenelec.eu>
7. Directive 98/34/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 laying down a procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations (Директива 98/34 Європейського Парламенту та Ради від 22.06.1998, що встановлює процедуру надання інформації у сфері технічних стандартів і регламентів). — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/>
8. CEN reinforces cooperation with the Centre for Standardization and Metrology (CSM) of Kyrgyzstan, CEN Press Release Brussels, 8 June 2012 (CEN посилює співпрацю з Центром стандартизації та метрології Киргизії, CEN Прес-реліз, Брюссель, 8.06.2012). — Режим доступу: <http://www.cen.eu>
9. CEN/CENELEC Annual report 2011 (Річний звіт CEN/CENELEC за 2011 рік). — Режим доступу: <http://www.cencenelec.eu> ■

М. Нечипоренко, провідний інженер відділу науково-методичного забезпечення діяльності в міжнародній та європейській стандартизації, ДП «УкрНДНЦ», м. Київ